

[Raport 2007]

Programul antitrafic și gender al **Misiunii OSCE în Moldova**

Organizația pentru Securitate
și Cooperare în Europa
Misiunea OSCE în Moldova

www.osce.org/moldova

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) este cea mai mare organizație regională de securitate din lume, ale cărei 56 de state participante acoperă o suprafață geografică de la Vancouver, Canada până la Vladivostok, Rusia. Misiunea OSCE în Moldova a fost înființată în 1993, în special pentru a asista la negocierea unei soluții politice durabile în conflictul dintre Republica Moldova și regiunea transnistreană. Sub aspectul așa-numitei “dimensiuni umane”, Misiunea în Moldova are mandatul să ofere consultanță și expertiză în problemele privind drepturile omului și ale minorităților, transformările democratice și repatrierea refugiaților. În anul 2003, Misiunea și-a extins aria de acțiune în domeniul dimensiunii umane prin activități de combatere a traficului de ființe umane și promovare a aspectelor de gen. În mod special, Programul Antitrafic și Gender al Misiunii caută să prevină și să combată traficul de ființe umane, să prevină și să combată violența domestică, să promoveze egalitatea de gen și drepturile femeilor, să sporească nivelul de identificare, protecție și asistență acordate victimelor și persoanelor vulnerabile, să sprijine respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și să încurajeze respectarea principiului supremației legii.

RAPORTUL ANUAL PENTRU 2007 AL PROGRAMULUI ANTITRAFIC ȘI GENDER AL MISIUNII OSCE ÎN MOLDOVA

I. INTRODUCERE

1. În contextul mandatului Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) Misiunea în Moldova de a “oferi consultanță și expertiză în problemele privind drepturile omului și ale minorităților [și] transformările democratice”, Misiunea a demarat în 2003 activitățile Antitrafic și Gender, cunoscute începând cu anul 2007 drept Programul Antitrafic și Gender (ATG) al Misiunii.

2. La formularea obiectivelor Programului ATG și la implementarea activităților și proiectelor acestuia, Misiunea se conduce de mandatul stabilit, Planul de Acțiuni al OSCE privind Combaterea Traficului de Ființe Umane (Decizia Consiliului Permanent nr. 557 din 24 iulie 2003), de Planul de Acțiuni al OSCE privind Promovarea Egalității de Gen (Decizia Consiliului de Miniștri nr. 14/04 din 7 decembrie 2004) și de Decizia OSCE privind Prevenirea și Combaterea Violenței față de Femei (Decizia Consiliului de Miniștri nr. 15/05 din 6 decembrie 2005). Planul de Acțiuni al OSCE privind Combaterea Traficului de Ființe Umane abordează multilateral problema traficului de persoane, cuprinzând protecția victimelor, prevenirea traficului și sancționarea celor care facilitează sau comit crima. Planul de Acțiuni scoate în evidență rolul corupției în încurajarea acestei crime, precum și nevoia

de a lichida cauzele primare ale traficului atât în țările de origine, cât și în cele de destinație. În contextul problemelor gender, Planul de Acțiuni al OSCE privind Promovarea Egalității Gender are drept scop implementarea standardelor și angajamentelor internaționale privind egalitatea femeilor și bărbaților, nondiscriminarea și respectarea drepturilor femeilor și fetelor, inclusiv respectarea cu strictețe a Convenției cu privire la Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare față de Femei (CEDAW). Planul de Acțiuni prevede că, întru asigurarea unui mediu sigur pentru toți cetățenii, trebuie intensificate activitățile de eliminare a tuturor formelor de violență față de femei, inclusiv a traficului de ființe umane.

3. Astfel, prin intermediul Programului ATG și în conformitate cu angajamentele OSCE, Misiunea urmărește prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, prevenirea și combaterea violenței domestice, promovarea egalității de gen și a drepturilor femeilor, sporirea identificării și oferirii de asistență și protecție victimelor și persoanelor vulnerabile, susținerea respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale și încurajarea respectării principiului supremației legii în Republica Moldova. În anul 2007, Programul ATG și-a concentrat eforturile antitrafic și gender în următoarele domenii: coordonare și schimb de informații, suport instituțional, susținere legislativă și avocatură și consolidare a capacităților naționale. În primul rând prin implementarea proiectelor de către organizațiile neguvernamentale locale (ONG-uri) și organizațiile internaționale în Moldova, Programul ATG a continuat să ofere susținere financiară pentru activitățile și inițiativele centrate pe prevenirea și combaterea traficului de ființe umane și copii, protecția și oferirea de asistență victimelor și persoanelor vulnerabile, prevenirea și combaterea violenței domestice, promovarea egalității de gen și a drepturilor femeilor, precum și consolidarea păcii. Finalmente, Programul ATG a continuat să-și aducă aportul la implementarea în Moldova a Programului OSCE/Oficiul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR) de Monitorizare a Proceselor de Judecată. Printre multiplele activități ale acestui program se include și monitorizarea cazurilor de trafic de ființe umane și violență domestică, examinate în instanțele judecătorești naționale din municipiul Chișinău și regiunile de sud-est ale Republicii Moldova.

II. COORDONARE ȘI SCHIMB DE INFORMAȚII

A. Ședințele Tehnice de Coordonare din Chișinău (ȘTC)

4. Pe parcursul anului 2007, Programul ATG a găzduit în mod regulat în Chișinău ședințe tehnice de coordonare (ȘTC) în sfera antitrafic, pentru a spori coordonarea între actorii antitrafic și pentru a facilita schimbul continuu de informații, experiență și cele mai bune practici privind activitățile și inițiativele antitrafic. În luna iunie, Misiunea a ajuns la o înțelegere formală cu Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului de a deveni parteneri în găzduirea ședințelor tehnice de coordonare (ȘTC) în sferile antitrafic și gender. Problematika ȘTC a fost oficial extinsă, în vederea includerii domeniului gender pe lângă antitrafic. Dna Ecaterina Berejan, reprezentanta Departamentului ministerial cu privire la Egalitatea de Gen și Prevenirea Violenței (inclusiv violența domestică și traficul de ființe umane), este persoana de legătură a Ministerului pentru ȘTC-uri. În cadrul ședințelor, reprezentanți ai Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului furnizează informații actualizate privitor la activitățile naționale în domeniile antitrafic și gender. Fiecare ședință

este asigurată cu traducere simultană în limbile moldovenească/română și engleză. În 2007, ȘTC-urile au inclus rapoarte despre progresele la nivel național, activitățile recente ale participanților, precum și prezentări tematice ale unor subiecte sau activități relevante pentru comunitatea antitrafic în general. După fiecare ȘTC, Programul ATG a întocmit un proces-verbal detaliat în limbile engleză și moldovenească/română, care apoi a fost aprobat în mod oficial de către participanți. Procesele verbale întocmite în urma ȘTC-urilor din Chișinău și celor regionale, pe întreg anul 2007 sunt publicate și distribuite reprezentanților relevanți din partea autorităților, societății civile și comunității internaționale.

5. În anul 2007, Programul ATG a găzduit unsprezece asemenea ȘTC-uri în Chișinău, conform următorului program și cu următoarele prezentări tematice:

DATA	PREZENTAREA TEMATICĂ	PREZENTATOR	ALTE SUBIECTE DISCUTATE/PREZENTATE
17 ianuarie 2007	Intervenții de Criză pentru Prevenirea Traficului Uman și Violenței Domestice	Winrock International	Prezentarea oferită de către Centrul pentru Prevenirea Traficului de Femei (CPTF) în cadrul Atelierului Regional privind cele mai eficiente Practici Legale de Asistență a Victimelor Traficului, organizat la sfârșitul lui 2006.
14 februarie 2007	Servicii Specializate pentru Mame și Copii Victime ale Traficului	Proiectul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare „Oportunități mai Bune pentru Tineri și Femei”	
14 martie 2007	Actualizarea Profilului Statistic 2006	Organizația Internațională pentru Migrațiune (OIM) în parteneriat cu Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului	Prezentarea oferită de către Terre des Hommes asupra etapei a doua a Proiectului „Lupta împotriva Traficului de Copii”.
18 aprilie 2007	Metode Efective de Prevenire a Traficului de Ființe Umane, având la bază strategii de ordin economic	Catholic Relief Services (CRS) și Winrock International	Prezentarea de către Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului a proiectului Strategia Sistemului Național de Referire
16 mai 2007	Procesul de Pregătire a Noului Plan de Acțiuni pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane 2007-2009	Organizația Internațională a Muncii (ILO)/ Migrant	Prezentarea oferită de către OIM pe tema „Copiii Migranților în Republica Moldova” Prezentarea oferită de către Catholic Relief Services Alianța pentru Instruire și Angajare din Moldova (META) pe marginea proiectului: Intervenții Economice și Proiecte Generatoare de Noi Locuri de Muncă

13 iunie 2007	Proporțiile Discriminării în bază de Gen în Republica Moldova	Lori Mann Consiliul pentru Cercetări și Schimburi Internaționale	Prezentarea oferită de către CRS/META privind Evaluarea Necesității de Angajare Rapidă în raioanele Bălți și Cahul.
11 iulie 2007	Rezultatele Monitorizării pe parcursul a 12 luni a Proceselor în Cazurile de Trafic Uman	Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR) Programul de monitorizare a proceselor	Prezentarea oferită de către Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (CPTF) privind reprezentarea victimelor traficului în instanțele de judecată, problemele și provocările cu care acestea se confruntă.
12 septembrie 2007	Accentuarea problemei Traficului de Ființe Umane în Regiunea Transnistreană	OIM și Interaction	
10 octombrie 2007	Prezentarea problemelor legate de Trafic de către mijloacele mass-media	Centrul de Jurnalism Independent	Prezentarea oferită de către Centrul pentru Combatere a Traficului de Persoane privind „Ameliorarea Reacției din partea Organelor de Urmărire în vederea Combaterii Exploatării Sexuale a Copiilor în Rețeaua Internet”, în cadrul Conferinței de la Viena.
14 noiembrie 2007	Copiii în mijlocul atenției: Modul în care Abandonarea Copiilor și Violența rezultă în Traficul de Copii	UNICEF	Prezentarea din partea CRS pe tema „Asigurarea unor mijloace de trai de lungă durată pentru femeile tinere din regiunile rurale ale Moldovei”.
12 decembrie 2007	Standarde Naționale de Identificare a persoanelor traficate	La Strada	Secretarul Comitetului Național pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane a prezentat actualizări privind activitățile desfășurate și planuri pentru 2008.

6. Numărul de persoane care au frecventat fiecare ȘTC a variat de la 25 la 50. Deosebit de active, fiind prezente la cel puțin șase din cele unsprezece ȘTC-uri desfășurate în 2007, au fost următoarele organizații: American Bar Association Rule of Law Initiative (ABA/ROLI), Proiectul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) “Oportunități mai Bune pentru Tineri și Femei”, Catholic Relief Services (CRS) “Alianța pentru Instruire și Angajare din Moldova (META)”, Centrul de Drept Căușeni, Centrul pentru Parteneriat și Dezvoltare, Centrul pentru Prevenirea Traficului de Femei (CPTF), ONG-ul Copil, Comunitate, Familie (CCF) Moldova, Gender-Centru, Organizația Internațională a Migrației (OIM), La Strada, Medecins du Monde, Regina Pacis, Armata Salvării, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, UNICEF, Biroul Națiunilor Unite pentru Droguri și Cri-

mă (UNODC), Ambasada SUA, Winrock International “Noi Perspective pentru Femei” și Consiliul Mondial al Bisericilor “Programul de Parteneriat în Moldova”. În 2007, dl Ion Focșa, Secretarul Comitetului Național pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane, a participat la patru ȘTC-uri.

B. Ședințele Tehnice de Coordonare regionale

7. În 2007 Programul ATG, în colaborare cu Winrock International, a organizat șase ȘTC-uri în regiunile Moldovei (Ștefan Vodă, Taraclia, Glodeni, Briceni, Ocnița și Cantemir). Pe lângă promovarea coordonării și schimbului de informații între actorii antritrafic naționali și locali, reprezentanți guvernamentali și cei ai societății civile, ȘTC-urile regionale au avut scopul de a sensibiliza opinia publică și de a cunoaște aspectele specifice fenomenului traficului de ființe umane în fiecare regiune în parte. ȘTC-urile regionale au fost realizate cu participarea autorităților publice locale, a organelor de urmărire, a procuraturii, a instanțelor de judecată, a lucrătorilor sociali, a mass-media și a societății civile. Toți actorii au prezentat rapoarte cu privire la situația traficului de ființe umane în regiunea respectivă, precum și inițiativele întreprinse la nivel local pentru prevenirea și combaterea acestui fenomen. Un aspect inovațional al ȘTC-urilor regionale din 2007 l-a constituit prezentarea Sistemului Național de Referință (SNR), a felului în care acesta a fost conceput și pilotat în regiuni de către OIM în parteneriat cu Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului. După fiecare ȘTC regională, Programul ATG a întocmit un proces-verbal detaliat în limbile engleză și moldovenească/română.

8. În 2007, Programul ATG în colaborare cu Winrock International au organizat șase ȘTC-uri regionale, orarul și participanții fiind prezentați mai jos:

DATA	LOCUL/PARTENERUL	RAPOARTE ALE OFICIALITĂȚILOR
26 aprilie 2007	Ștefan Vodă: Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (CPTF) Filiala Căușeni	Secretarul Comitetului Local pentru Combaterea Traficului, Procurorul raionului Ștefan Vodă, Serviciul de Asistență Socială din Căușeni, Direcția Raională Educație Ștefan Vodă
15 mai 2007	Taraclia: Centrul Regional de Suport din Comrat din cadrul Proiectului Internațional Winrock „Noile Perspective pentru Femei”	Comitetul Executiv Raional Taraclia, Judecătoria Taraclia, Comisariatul de Poliție Taraclia, Oficiul Vamal Taraclia, Serviciul de Asistență Socială din Taraclia
6 iunie 2007	Glodeni: Centrul Regional de Suport din Bălți din cadrul Proiectului Internațional Winrock „Noile Perspective pentru Femei”	Comitetul Executiv Raional Glodeni, Comitetul pentru Combaterea Traficului din Glodeni, Procuratura, Oficiul Agenției Naționale de Amplasare în Câmpul Muncii din Glodeni, Comisariatul de Poliție Glodeni, Biroul de Pașapoarte din Glodeni
16 iulie 2007	Briceni: Centrul Regional de Suport din Soroca din cadrul Proiectului Internațional Winrock „Noile Perspective pentru Femei”	Comitetul Executiv Raional Briceni, Comitetul pentru Combaterea Traficului din Briceni, Comisariatul de Poliție Briceni, Direcția Raională Educație din Briceni, Oficiul Agenției Naționale de Amplasare în Câmpul Muncii din Briceni

12 octombrie 2007	Ocnița: Centrul Regional de Suport din Soroca din cadrul Proiectului Internațional Winrock „Noile Perspective pentru Femei”	Comitetul Executiv Raional Ocnița, Direcția Raională Educație, Tineret și Sport din Ocnița, Comisariatul de Poliție Ocnița, Procuratura din Ocnița, Serviciul de Grăniceri, Oficiul Agenției Naționale de Amplasare în Câmpul Muncii din Ocnița
18 octombrie 2007	Cantemir: Centrul Regional de Suport din Cahul din cadrul Proiectului Internațional Winrock „Noile Perspective pentru Femei”	Comitetul Raional pentru Combaterea Traficului din Cantemir, Comisariatul de Poliție Cantemir, Procuratura din Cantemir, Oficiul Agenției Naționale de Amplasare în Câmpul Muncii din Cantemir

9. La toate ȘTC-urile regionale au fost prezenți reprezentanți ai Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului, ai Grupului de Coordonare a Sistemului Național de Referință, ai Proiectului Internațional Winrock „Noile Perspective pentru Femei”, precum și ai Misiunii OIM în Republica Moldova și ai Centrului său de Reabilitare. La câteva ședințe au participat reprezentanți ai Terre des Hommes, ai Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare, precum și ai altor agenții.

C. Ședințele sectoriale ale donatorilor

10. În 2007, Programul ATG a participat la patru ședințe ale Grupului Operativ Gender al Agențiilor Donatoare, organizate de Agenția Suedeză pentru Dezvoltarea Cooperării Internaționale în Moldova. Acest forum urmărește promovarea coordonării și schimbului de informații între donatori și încurajarea de parteneriate cu autoritățile naționale în scopul consolidării mecanismului național gender și promovării principiilor și politicilor complexe în sfera gender, în stilul *filosofiei* gender.

11. La 15 august, Misiunea a participat la o ședință organizată de către Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului cu comunitatea donatorilor în domeniile asistenței sociale, gender și antitrafic. Misiunea a informat Ministerul în cauză despre programul antitrafic și gender și și-a exprimat aprecierea privind noul parteneriat între Misiune și Minister.

D. Pagina web a Rețelei Antitrafic și Gender

12. Programul ATG al misiunii, în parteneriat cu Winrock International “Noi Perspective pentru Femei”, a continuat să actualizeze pagina web a Rețelei antitrafic și gender în Moldova, înregistrată ca <http://www.atnet.md/>. Pagina web, care a fost lansată în toamna anului 2006 în limbile engleză, moldovenească/română și rusă, include o descriere a situației traficului de ființe umane în Moldova, o bază de date a organizațiilor partenerere, a proiectelor și activităților din întreaga țară, evenimente și anunțuri, publicații și resurse, precum și informații de coordonare, inclusiv procesele-verbale ale tuturor ȘTC-urilor organizate în Chișinău și în regiuni. Pagina web oferă informații despre circa 340 organizații partenerere, unele desfășurând multiple activități antitrafic.

* Termenul *Mecanism* este întrebuițat în acest context pentru a desemna actorii naționali de rang guvernamental, legile, normele, planurile de acțiune, activitățile, etc.

E. Coordonarea Grupului de Conducere pentru Moldova din cadrul Programului Danez împotriva Traficului de Ființe Umane în Europa de Est și de Sud-Est

13. În 2007, Misiunea a continuat coordonarea activității Grupului de Conducere pentru Moldova (GCM) din cadrul Programului Danez împotriva Traficului de Ființe Umane în Europa de Est și de Sud-Est. Programul ATG, împreună cu OIM Moldova, La Strada Moldova și Centrul pentru Prevenirea Traficului de Femei (CPTF) formează Grupul de Conducere pentru Moldova (GCM). Programul ATG a organizat șase ședințe GCM, întocmind procesele verbale ale acestora și a participat, de asemenea, la o Ședință Comună a Grupului de Conducere cu parteneri din Bulgaria, Moldova, România și Ucraina, precum și la un Forum Regional de Parteneriat cu parteneri din Belarus, Bulgaria, Moldova, România și Ucraina. Programul Danez a demarat în 2006 și-și va continua activitatea pe parcursul întregului an 2008, examinându-se posibilitatea extinderii activităților acestuia pentru perioada 2011.

F. Elaborarea unui proiect comun pentru Fondul de Trust al Organizației Națiunilor Unite pentru Securitatea Umană

14. Pe parcursul anului 2007, Programul ATG al Misiunii, în parteneriat cu PNUD, Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA) și OIM în Moldova, au purces la conceperea unui proiect de inițiativă pentru Fondul de Trust al Organizației Națiunilor Unite pentru Securitatea Umană (UNTFHS). Fiecare dintre agențiile menționate mai sus a contribuit cu propria experiență la elaborarea în comun a unei note conceptuale și a unui proiect de inițiativă, intitulat "Protejarea și Împuternicirea Victimelor Traficului și Violenței Domestice, precum și a Persoanelor Vulnerabile în Moldova", înaintate la UNTFHS. Proiectul abordează reformele necesare în sferile prioritare ale violenței domestice și ale traficului de ființe umane în Moldova, la nivel național, raional și local.

G. Cooperarea cu Corpul Păcii SUA în Moldova în vederea dezvoltării de capacități la partenerii societății civile locale

15. În 2007, în urma unor discuții, Misiunea și reprezentanții Corpului Păcii SUA în Moldova au ajuns la un acord de colaborare în vederea oferirii suportului necesar și consolidării capacităților la partenerii societății civile locale privind dezvoltarea și implementarea proiectelor în domeniile antitrafic și gender. Misiunea a contribuit la identificarea necesităților de instruire a trei parteneri ONG-uri pentru a se implica în program. Voluntarii Corpului Păcii au elaborat strategii individuale de intervenție pentru consilierea și sprijinirea acestor ONG-uri întru ameliorarea propriilor aptitudini de administrare a proiectelor. În decembrie 2007, voluntarii Corpului Păcii au început lucrul cu ONG-urile Centrul de Drept Căușeni și Casa Mărioarei. Este planificată continuarea și extinderea proiectului în 2008.

H. Cooperarea cu Consiliul pentru Cercetări și Schimburi Internaționale Programul de Participare a Cetățenilor

16. În luna mai, Misiunea a participat în calitate de membru al comitetului de selectare a proiectelor de inițiativă privind combaterea traficului, care urmau să primească o alocație din partea Consiliului pentru Cercetări și Schimburi Internaționale (IREX) Programul de

Participare a Cetățenilor (PPC). Misiunea, OIM Moldova, Winrock International, Ministerul Educației și Tineretului, precum și IREX/PPC, au evaluat 77 proiecte de inițiativă, prezentate de către ONG-uri locale și grupuri de inițiativă din regiunile Moldovei, situate pe malul drept al râului Nistru (cu excepția municipiului Chișinău) și au acordat alocații pentru implementarea a 15 proiecte care vizează prevenirea traficului de ființe umane. În mod similar, în luna iunie Misiunea a participat la selectarea proiectelor de inițiativă ce urmează să fie implementate în regiunea transnistreană.

III. SUPT INSTITUȚIONAL

A. Comitetul Național pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane

17. În 2007, Comitetul Național pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane (CN) a organizat trei ședințe: în Bălți, Cahul și Chișinău. Misiunea a asistat în calitate de observator la ședințele din Cahul și Chișinău, iar ședința din Bălți, care s-a desfășurat la 23 februarie 2007, a fost organizată doar pentru membrii Comitetului Național. La 30 octombrie 2007, la ședința de la Cahul s-au întrunit autoritățile locale din sudul Moldovei și mulți actori au prezentat rapoarte privind combaterea traficului, atât în raioane, cât și în Chișinău. Ședința de la Cahul a fost prezidată de Valentin Zubic, Vice-ministrul Afacerilor Interne.

18. La ședința din Chișinău, care s-a desfășurat la 17 decembrie, au fost prezenți reprezentanți din regiunile de centru ale Moldovei. Această ședință a fost prezidată de Gheorghe Papuc, Ministrul Afacerilor Interne, deși legislația în vigoare a Republicii Moldova stipulează că un viceprim-ministru trebuie să prezideze Comitetul Național. La ședința din 17 decembrie, un reprezentant al Misiunii a solicitat o întrevvedere cu dl Papuc pentru a discuta crearea unui Secretariat Permanent care să susțină și să monitorizeze activitatea Comitetului Național și a Planului Național de Acțiuni pentru combaterea Traficului de Ființe Umane.

19. La 22 februarie 2007, la inițiativa Secretarului Comitetului Național, a avut loc o întrunire a reprezentanților Misiunii, OIM și Organizația Internațională a Muncii (ILO)/Migrant la care s-a discutat crearea unui Secretariat Permanent. Inițiativa dată a fost salutăată, deoarece subiectul se discuta de mai bine de trei ani. A fost elaborat un proiect de inițiativă și Misiunea, OIM, ILO/Migrant și La Strada au căzut de acord să susțină o astfel de propunere. Se preconizează ca implementarea proiectului să înceapă în 2008.

20. Pe parcursul anului 2007, Misiunea a participat la ședințele grupurilor de lucru responsabile de elaborarea unui Proiect al Planului Național de Acțiuni (PNA) pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane pentru perioada 2007-2009. Ședințele au fost organizate de către ILO/Migrant în cadrul unui Proiect susținut de Centrul internațional pentru Dezvoltarea Politicilor de Migrațiune (ICMPD) și Uniunea Europeană. La aceste ședințe au fost prezente toate ministerele și departamentele responsabile de elaborarea și implementarea PNA, precum și reprezentanți ai societății civile și donatori. În cadrul ultimei adunări a grupului de lucru de la 31 iulie 2007, Proiectul PNA a fost prezentat Vice-ministrului Afacerilor Interne, care îndeplinește și funcția de Vicepreședinte al CN. Se preconiza ca Guvernul să aprobe Proiectul PNA spre sfârșitul anului 2007, totuși până la sfârșitul anului nu a fost elaborat nici un document oficial care ar confirma aprobarea proiectului.

B. Comitetul privind Egalitatea de Gen

21. Creat în 2006 în conformitate cu Legea privind Asigurarea Oportunităților Egale pentru Femei și Bărbați, Comitetul privind Egalitatea de Gen nu s-a întrunit în 2007.

C. Parlamentul

22. La 28 noiembrie, Misiunea a participat la Ședința Parlamentară cu genericul - Prevenirea și Combaterea Traficului de Ființe Umane în Republica Moldova și Implementarea Planului Național de Acțiuni privind Drepturile Omului - organizată și găzduită de către Comisia Parlamentară pentru Drepturile Omului. La ședință au fost examinate rapoarte prezentate de agenții guvernamentale, precum și un raport privind Implementarea Sistemului Național de Referință în Moldova, elaborat de către un expert independent. La ședință au participat membri ai Comisiei Parlamentare pentru Drepturile Omului, reprezentanți ai Guvernului responsabili pentru combaterea traficului de ființe umane, reprezentanți ai ONG-urilor care activează în domeniu și ai comunității internaționale.

23. La 5 decembrie, Comisia Parlamentară pentru Drepturile Omului a convocat o Ședință privind Evaluarea Capitolului 11 al Planului Național de Acțiuni pentru Drepturile Omului „Asigurarea Drepturilor Femeii”. Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copiilor, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Afacerilor Interne și Ministerul Justiției au prezentat rapoarte referitor la implementarea Capitolului 11. Dna Daniela Terzi-Barbarosie și dna Valentina Bodrug-Lungu, consultanți PNUD, au prezentat rapoarte suplimentare privind două probleme specifice: asigurarea oportunităților egale pentru bărbați și femei; și prevenirea violenței față de femei. Misiunea a oferit copii ale *Raportului Anual pentru 2006 al Programului Antitrafic și Gender* și ale Raportului Misiunii OSCE privind Monitorizarea pe o perioadă de șase luni a Proceselor de Judecată (MPJ) intitulat: “Constataări preliminare ale monitorizării ședințelor de judecată în Republica Moldova”. La ședință au participat membri ai Parlamentului, reprezentanți ai Guvernului, ai ONG-urilor și organizațiilor internaționale.

IV. SUSTINERE LEGISLATIVĂ ȘI AVOCATURĂ

A. Legea privind Prevenirea și Combaterea Violenței în Familie

24. La 1 martie, Parlamentul Moldovei a adoptat în a doua lectură, finală, legea privind prevenirea și combaterea violenței în familie. Misiunea a fost prezentă la ședința parlamentară în calitate de observator al discuțiilor și procesului de votare. Dna Buliga, Președintele Comisiei parlamentare pentru protecție socială, sănătate și familie, a relatat că un grup de lucru constituit din reprezentanți ai ministerelor relevante, ai ONG-ului Gender-Centru, ai Misiunii OSCE, UNICEF și ai altor instituții ale ONU a finalizat proiectul de lege pentru a fi prezentat Parlamentului. În continuare, ea a consemnat că, la elaborarea proiectului de lege, au fost luate în considerație Recomandările Comitetului CEDAW pentru Moldova.

25. Odată adoptată, legea a fost prezentată Președintelui pentru a fi promulgată, dar a fost returnată Parlamentului pentru reexaminare. Biroul Președintelui a invocat faptul că

aceasta nu specifică mijloacele financiare necesare pentru crearea centrelor de reabilitare pentru agresori. Pe parcursul întregului an 2007, Parlamentul, în repetate rânduri, a amânat reexaminarea proiectului de Lege.

B. Legea cu privire la Antidiscriminare

26. În 2007, Programul ATG i-a acordat suport ONG-ului din Moldova Coaliția Antidiscriminare în elaborarea și promovarea proiectului de lege cu privire la antidiscriminare. Cu ajutorul suportului din partea Programului ATG au fost angajați doi consultanți independenți, experți legislativi, unul național și altul internațional, care au efectuat o cercetare juridică în ceea ce privește tratatele internaționale aplicabile, exemple din legislația cu privire la antidiscriminare a altor țări, rapoarte relevante ale diferitor organizații internaționale, recomandări relevante ale Uniunii Europene și jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului. Ei au analizat cadrul juridic național, pentru a se asigura că proiectul de lege este compatibil cu legislația în vigoare și instituțiile naționale, în special referitor la problemele ce țin de procedură, precum fundamentarea legală, perioadele de limitare și regulile de probațiune. Consultanții au avut întrevederi și cu reprezentanți ai societății civile care se ocupă de problemele legate de discriminare în Moldova, cu Centrul pentru Drepturile Omului (Ombudsman's Office) în Moldova, precum și cu autorități naționale relevante.

27. În luna iunie, un grup de consultanți, susținut de către Misiunea OSCE, a elaborat proiectul de lege cu privire la antidiscriminare și a anexat un comentariu amplu referitor la acesta. Comentariul oferă informații importante despre situația curentă a fenomenului discriminării în Republica Moldova și exemple de standarde internaționale relevante în acest domeniu. El mai include și informații despre cadrul legislativ existent, precum și despre compatibilitatea și incompatibilitatea acestuia cu standardele internaționale și cele europene. Proiectul de lege și comentariul au fost traduse în limba moldovenească/română.

28. Începând cu luna iulie, Misiunea a organizat ședințe de lucru asupra proiectului de lege cu privire la antidiscriminare, la care au participat reprezentanți ai Coaliției Antidiscriminare. Cei doi consultanți le-au prezentat participanților textul proiectului de lege împreună cu comentariul atașat la acesta și au facilitat discuția proiectului cu analiza fiecărui articol în parte. Versiunile moldovenească/română și engleză ale proiectului de lege au fost definitivare, luându-se în considerație comentariile oferite de către toate grupurile de lucru participante și proiectul urma să fie prezentat Ministerului de Justiție (la 3 octombrie).

29. La 28 septembrie, Misiunea a avut o întrevedere cu Vice-ministrul Justiției Elena Mocanu, la care s-au discutat ariile comune de activitate și suportul pe care Misiunea îl va acorda Ministerului de Justiție. Ministerul a cerut ajutorul Misiunii la elaborarea cadrului legislativ în domeniul antidiscriminării în Moldova și și-a exprimat dorința de a examina o copie a proiectului de lege cu privire la antidiscriminare. La 28 septembrie Misiunea a prezentat exemplarul solicitat la oficiul vice-ministrului Mocanu.

30. La 3 octombrie, Misiunea a participat la primul grup de lucru privind antidiscriminarea, prezidat de către Vice-ministrul Justiției Nicolae Eșanu. Grupul este constituit din reprezentanți ai ministerelor relevante și ai ONG-urilor care activează în sfera antidiscri-

minării. El a fost creat prin Dispoziția Guvernului nr. 0701/a-197 din 20 septembrie 2007, cu scopul de a promova în Republica Moldova un cadru juridic compatibil cu standardele internaționale privind practicile adecvate în domeniul antidiscriminării. Conform planului de lucru (3 luni), Grupul urma să examineze eventuale probleme în sfera discriminării în Moldova și, în caz de necesitate, să înainteze propuneri în vederea îmbunătățirii cadrului legislativ. Misiunea a distribuit proiectul de Lege cu privire la antidiscriminare și comentariul anexat, după care a invitat membrii grupului de lucru să le întrebuițeze, cele două documente cuprinzând toate sferele de activitate ce intră în responsabilitatea grupului.

31. La 5 octombrie, Programul ATG a avut o întâlnire cu delegația Comisiei Europene împotriva Rasismului și Intoleranței (CERI) în Moldova și i-a oferit o informație amplă privind situația fenomenului discriminării în republică. Misiunea i-a informat pe delegații CERI despre recente eforturi întreprinse de către societatea civilă și comunitatea internațională în vederea promovării unui cadru legal mai larg pentru susținerea drepturilor omului și protejarea cetățenilor contra discriminării. Reprezentanții CERI au încurajat eforturile Misiunii de a sprijini un proiect de lege privind antidiscriminarea și i-au pus la dispoziție publicații CERI relevante despre standardele europene împotriva discriminării.

32. La 29 octombrie, Misiunea a organizat o masă rotundă, la care s-au întrunit organizații donatoare relevante (Consiliul Europei, Delegația Comisiei Uniunii Europene, PNUD, OIM) și Coaliția Antidiscriminare. Participanții au susținut proiectul și au înaintat idei vizând promovarea acestuia din partea organizațiilor internaționale și donatorilor din Moldova.

33. La 29 octombrie, Misiunea a participat la a doua ședință a grupului de lucru privind antidiscriminarea, prezidată de Vice-ministrul Justiției Nicolae Eșanu. La ședință au fost prezenți reprezentanți ai Guvernului, membri ai Coaliției Antidiscriminare, precum și alți reprezentanți ai societății civile și ai organizațiilor donatoare. Grupul de lucru a decis să colecteze comentarii și opinii asupra proiectului de lege, pentru a fi ulterior compilate într-o evaluare comună vizând amendamentele propuse la cadrul legislativ existent.

34. La 17 decembrie 2007, Ministerul Justiției a organizat încă o ședință, a treia la număr, a grupului de lucru cu reprezentanți ai Guvernului și membri ai Coaliției Antidiscriminare. În viziunea reprezentanților Guvernului cadrul legislativ actual cu privire la antidiscriminare este suficient și nu este nevoie de o legislație suplimentară. Totuși, Ministerul Justiției a decis de a-i recomanda Guvernului să inițieze elaborarea unei legi privind prevenirea și combaterea discriminării în Moldova, dat fiind cerințele internaționale și datele oferite de către Coaliția Antidiscriminare. Misiunea preconizează să sprijine în continuare acest proces și pe parcursul anului 2008.

C. Legea privind Protecția Victimei și a Martorului

35. În 2007, Departamentul Protecția Martorului/Victimei de pe lângă Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane (CCTP) al Ministerului Afacerilor Interne a solicitat ajutorul Misiunii la elaborarea unui nou proiect de lege privind protecția victimei/martorului. Legea în vigoare, adoptată în 1998, nu oferă protecție suficientă victimelor traficului. Programul ATG a identificat și a sprijinit un expert național de la Institutul de Reforme

Penale pentru elaborarea proiectului. La 27 iulie, Misiunea a co-prezidat ședința grupului de lucru, care s-a desfășurat la CCTP și la care s-a discutat proiectul de Lege. La ședință au participat reprezentanți ai Ministerului de Interne, ai Serviciului de Informații și Securitate, ai Centrului pentru Combaterea Corupției și Crimelor Economice, ai Ministerului Finanțelor și ai Ministerului Dezvoltării Informaționale. Expertul OSCE a prezentat proiectul de lege, a răspuns la întrebări și a colectat comentarii și sugestii de la participanți. În decembrie, Ministerul Afacerilor Interne i-a prezentat Guvernului proiectul spre examinare.

V. CONSOLIDAREA CAPACITĂȚILOR NAȚIONALE

A. Instruirea judecătorilor și a procurorilor

36. American Bar Association Rule of Law Initiative (ABA/ROLI), susținută de către Misiune prin Programul ATG, a organizat în perioada octombrie-noiembrie 2007 trei stagii de formare pentru judecători și procurori care activează în domeniul violenței domestice. Institutul Național de Justiție a contribuit la selectarea celor 72 participanți și la elaborarea agendei. Aceasta a inclus o prezentare efectuată de către un psiholog OIM, care lucrează cu victimele violenței domestice. Câțiva avocați și experți în domeniu s-au exprimat pe marginea cadrului legislativ privind violența domestică în Moldova. În cadrul stagiilor au fost organizate procese judiciare simulate privind violența domestică, participanții au utilizat materiale cu referire la acte legislative relevante, instrucțiuni privind chestionarea victimelor și studii de caz.

B. Instruirea Reprezentanților Societății Civile

37. Grație susținerii Proiectului ATG, Winrock International „Noile Perspective pentru Femei” a inițiat un stagiul de formare privind administrarea de proiecte cu genericul: „Obținerea finanțărilor: un curs de instruire cu privire la elaborarea proiectelor”. 15 reprezentanți ai ONG-urilor locale și naționale și-au dezvoltat competențele, participând la elaborarea competitivă a proiectelor de inițiativă în domeniile gender și antitrafic, precum și la monitorizarea elaborării de proiecte și de strategii de evaluare.

C. Participarea la Evenimentele Internaționale

38. Programul ATG a oferit susținere financiară dnei Valentina Bodrug-Lungu, profesor asociat la Universitatea de Stat și președinte al ONG-ului Gender-Centru, pentru a participa la cea de-a 5-a Conferință Europeană „Egalitatea în bază de gen în sistemul superior de învățământ”, desfășurată în perioada 28-31 august 2007 la Universitatea Humboldt din Berlin. Conferința a constituit un forum unic pentru savanți și practicieni de a lua parte la dezbateri și de a împărtăși experiența lor privind inegalitatea gender în sistemul superior de învățământ. Peste 100 de specialiști printre care academicieni, practicieni în sfera inegalității în bază de gen și cercetători au participat la Conferință.

39. De asemenea, Programul ATG a contribuit la participarea a doi polițiști moldoveni de la CCTP în cadrul Conferinței „Îmbunătățirea Reacției din partea Organelor de Urmărire în vederea Combaterii Exploatații Sexuale a Copiilor în Rețeaua Internet”. Acest eveniment

a fost organizat de către Unitatea Specială de Poliție a OSCE la 20-21 septembrie 2007 în Viena. Scopul acestui proiect a fost de a contribui la creșterea eficienței și eficacității agenților organelor de urmărire în țările membre OSCE privind combaterea exploatarei sexuale a copiilor prin intermediul rețelei Internet. Misiunea a colaborat cu Ambasada SUA pentru a identifica candidații și susține participarea acestora la conferință.

VI. SUSȚINEREA PROIECTELOR

40. În 2007, Programul Antitrafic și Gender al Misiunii a oferit sprijin organizațiilor și instituțiilor selectate în elaborarea și implementarea a 25 de proiecte în sfera antitrafic și gender în Chișinău și în alte regiuni ale Moldovei. Programul a conlucrat atât cu parteneri mai vechi, cât și cu parteneri noi, inclusiv instituții de stat, ONG-uri și alți prestatori de servicii sociale la nivel național, regional și local. Prin aceste proiecte, Programul ATG a ajuns, direct sau indirect, la beneficiari, cum ar fi autoritățile de stat și locale, reprezentanți ai societății civile, persoane vulnerabile și victime ale traficului și violenței domestice.

A. Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane

41. Cu suportul financiar al Misiunii, Winrock International „Noile Perspective pentru Femei” a publicat un raport interimar pe marginea proiectului „Buletin de monitorizare mass-media: Modalitatea de prezentare a traficului de persoane în mijloacele mass-media și prevenirea acestuia”. Realizat în parteneriat cu Centrul Independent de Jurnalism, proiectul a monitorizat 7 ziare naționale. Au fost analizate articole ce prezentau aspecte inerente traficului uman intern și extern, ce vizau prostituția, munca forțată, cerșitul, vânzarea de organe și alte infracțiuni mai puțin grave. Au mai fost analizate și articole care se refereau la activități și proiecte elaborate pentru combaterea acestor crime și oferirea de oportunități păturilor vulnerabile ale populației. Raportul provizoriu constată că numărul de articole care relatează despre fenomenul traficului de persoane a crescut, dar rămân multe de făcut în ceea ce privește îmbunătățirea calității, profesionalismului și a felului în care acest flagel este reprezentat în mijloacele mass-media moldovenești. Din 256 de articole monitorizate, doar 21 au fost publicate pe prima pagină; în medie mai puțin de două surse au fost citate pentru fiecare caz și sursele utilizate cel mai frecvent erau „funcționarii de stat”. Raportul se încheie cu o serie de recomandări adresate reporterilor, mijloacelor mass-media, ONG-urilor și organelor specializate în antitrafic. Acesta poate fi accesat la adresa <http://www.winrock.org.md>.

42. Cu suportul Programului ATG al Misiunii, Centrul pentru Prevenirea Traficului de Femei (CPTF) în colaborare cu ONG-ul „Asociația Femeilor de Carieră Juridică” au implementat proiectul „Activități de Prevenire”, desfășurat în perioada iulie-decembrie 2007. În cadrul celor 325 de seminare, formatorii CPTF au informat în total 5988 de adolescenți despre riscurile migrației ilegale. Tinerilor le-au fost oferite informații concrete despre căile de migrare legală și mijloacele de identificare a cazurilor potențiale de trafic de persoane. Educatori, profesori și directori de școală au fost sensibilizați și motivați să atragă o atenție mai mare la problemele traficului de ființe și la modul de motivare a studenților de a se informa înainte de a lua decizii. La seminare participanții au aflat despre serviciile disponibile

pentru victime și potențiale victime ale traficului și au fost încurajați să recurgă la aceste servicii pentru a obține un sfat sau o informație. Printre activitățile suplimentare de prevenire se numără și actualizarea broșurii „Traficul de Femei: Ce ar Trebui Tu să Cunoști?”, având la bază o analiză recentă a situației din țară și ținându-se cont de noile tendințe ale traficului. Scopul actualizării broșurii a constat și în a oferi informații mai concrete, inclusiv prevederi juridice din Codul Penal și legea despre prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. CPTF a elaborat și publicat o foaie volantă privind traficul de ființe umane care conține indici de identificare a traficului de persoane, date generale despre trafic și modalități de exploatare, drepturi ale victimelor traficului, numere de telefoane utile, precum și informații actualizate referitoare la mijloacele de contactare a Ambasadelor și Consulatelor Moldovei în străinătate.

43. Cu suportul Programului ATG al Misiunii și în colaborare cu OIM, ONG-ul Interacțiunea din Tiraspol a implementat proiectul „Linia Fierbinte în Transnistria”, menit să prevină traficul de ființe umane și migrația clandestină. În perioada ianuarie-decembrie 2007, linia fierbinte a înregistrat 1180 de apeluri și au fost inițiate 32 de cazuri de asistență. Rolul principal al liniei fierbinți a constat în a oferi informații privind legile și realitățile fenomenului migrației, potențialele consecințe ale migrației ilegale și riscurile traficului de persoane. Linia fierbinte a servit și drept instrument de identificare a victimelor traficului în regiunea transnistreană și de referire a victimelor la alte servicii specializate în caz de necesitate. Pe lângă serviciul oferit de linia fierbinte, „Interacțiunea” a distribuit foi volante privind traficul de persoane și migrație în regiune, mai ales în sate și a condus în total 300 de stagii pentru 5784 tineri.

B. Prevenirea și combaterea traficului de copii

44. Pentru al treilea an consecutiv Programul ATG al Misiunii a susținut financiar, alături de UNICEF și SCD proiectul Fundației Terre des Hommes „Lupta Împotriva Traficului de Copii (F.A.C.T) în Moldova”. Proiectul a cuprins acțiuni de consolidare a capacităților la nivel local, asistență pentru copii și părinți, stagii de formare pentru prestatori locali de servicii, sprijin oferit în cadrul elaborării capacităților și politicilor la nivel național și în regiunea Transnistreană, precum și monitorizarea și promovarea celor mai bune practici. La nivel de localitate, proiectul a contribuit la crearea și susținerea Consiliilor Locale pentru Protecția Drepturilor Copilului (CLPDC), în vederea sporirii capacității actorilor locali de a soluționa probleme de tipul: neglijare, abuz, exploatare și trafic de copii, precum și de a elabora strategii de protecție a copilului, intervenții colective și asistență individuală. Spre deosebire de anii precedenți, s-a micșorat suprafața geografică în care se desfășurau activitățile de protecție și prevenire, focalizându-se în 2007 asupra comunităților rurale din 2 raioane (Soroca și Ungheni), precum și în Chișinău. În total, grație proiectului au fost identificați 1200 copii aflați în situații de risc, 2308 copii au beneficiat de servicii de calitate, 878 părinți au primit asistență și 114 specialiști din 12 raioane au urmat stagii de formare privind reintegrarea copiilor în Moldova. Acțiunile în domeniul avocaturii la nivel național și local, precum și cele de susținere a elaborării de politici au inclus sprijinul acordat Ministerelor Administrației Publice și Protecției Sociale și Educației prin proiecte de strategii de reglementare pentru CLPDC; încurajarea implicării ONG-ului în lucrările de protecție a copilului și drepturilor acestuia; și memorandumuri de susținere a acțiunilor de protecție a copilului în raioanele-

ținută în colaborare cu Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului și UNICEF, inclusiv și în regiunea transnistreană. Terre des Hommes a susținut elaborarea și implementarea monitorizării și a celor mai bune practici la nivel regional și național, adică un sistem de monitorizare, instrumente și modalități de operare pentru autoritățile locale responsabile de protecția copilului și o bază de date on-line privind administrarea de caz.

45. Programul ATG a oferit suport Centrului de Drept Căușeni în implementarea proiectului „Împreună contra traficului de ființe umane”. Scopul acestuia era de a informa tinerii din raioanele Căușeni, Anenii Noi și Ștefan Vodă, precum și din orașele Tiraspol și Bender/Tighina din regiunea transnistreană despre riscurile traficului de ființe umane și ale migrației clandestine. În cadrul proiectului, Centrul de Drept Căușeni a găzduit două ședințe ale Coaliției Regionale pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane. Centrul a mai organizat și 12 seminare în școli pentru 599 de copii și adolescenți, 3 seminare pentru 148 de asistenți sociali și un seminar pentru 35 de manageri în domeniul educației din raionul Căușeni. Participanții la aceste ședințe au discutat diverse probleme legate de traficul de persoane și au primit materiale cu caracter informativ. Echipa de implementare a colaborat cu mijloacele mass-media locale și regionale și a publicat 16 articole în ziare. Proiectul a inclus tipărirea a 500 de exemplare ale unui album conținând desene ale copiilor la tema traficului de persoane, care au fost distribuite beneficiarilor, partenerilor, instituțiilor de stat și comunităților donatoare.

46. Casa Speranțelor a primit susținere din partea programului ATG pentru implementarea proiectului „Traficul de ființe umane - Încălcarea drepturilor omului”. ONG-ul a organizat 30 de seminare în comunitățile din raionul Soroca pentru 320 de tineri (80 de băieți și 240 de fete), abordând probleme privind traficul de ființe umane și riscurile migrației ilegale și a instruit 25 de voluntari să răspândească informații și să organizeze, după terminarea proiectului, seminare privind combaterea traficului de persoane în rândul semenilor.

47. Programul ATG al Misiunii a acordat suport financiar ONG-ului Copil, Comunitate, Familie (CCF) Moldova pentru a implementa, în perioada mai-decembrie 2007, proiectul „Ascultă vocile copiilor”. Proiectul a avut ca scop de a oferi tinerilor din 12 comunități rurale din raionul Ialoveni oportunitatea de a se pronunța contra traficului de ființe umane și migrației ilegale. CCF Moldova a organizat un șir de stagii de formare pentru 58 de tineri în 11 sate din raionul Ialoveni privind traficul de ființe umane și a lansat un concurs de artă. Circa 180 de copii cu vârsta cuprinsă între 8 și 17 ani au participat la concursul de artă, individual sau în grup, prezentând desene, articole din broderie, colaje, postere, sculpturi mici, articole de artizanat, precum și alte obiecte de artă. Lucrările învingătorilor au fost compilate într-un album, care a fost lansat în cadrul unui eveniment public. Albumul va fi distribuit ulterior ONG-urilor, organizațiilor internaționale, donatorilor, autorităților locale și școlilor.

48. Cu suportul financiar al programului ATG al Misiunii, în perioada februarie – decembrie 2007 ONG-ul Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului în Moldova (LADOM) a implementat proiectul „Programul Caravană: Drepturile Copiilor în Dificultate”. Scopul primar al proiectului a fost de a oferi copiilor și adolescenților în dificultate informații referitoare la problemele, interesele, drepturile și responsabilitățile lor. În cooperare cu ziarul pentru tineret „Florile Dalbe”, LADOM a procurat peste 539 de abonamente ale ziarului

pentru copiii din orfeline, școli internat și penitenciare. De asemenea LADOM a publicat 10 pagini în ziarul „Florile Dalbe” cu tematica – Drepturile tinerilor, studii de caz, probleme referitoare la antitrafic și migrația ilegală. LADOM a organizat 6 seminare cu genericul „Drepturile copiilor în dificultate”, la care au participat 176 de copii și adolescenți din 6 sate ale Moldovei. În cadrul seminarelor participanții s-au familiarizat cu drepturile fundamentale ale omului și libertățile stipulate în Convenția ONU pentru Drepturile Copilului, Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția Europeană privind Drepturile Omului și legislația națională relevantă. Seminarele au prevăzut desfășurarea unor dezbateri scopul cărora a fost de a ajuta participanții să identifice problemele și dificultățile cu care se confruntă adolescenții și să găsească soluții pentru acestea. S-a organizat un concurs de eseuri, poezii și desene. La concurs au prezentat lucrări de creație peste 100 de copii din întreaga republică. A fost publicată o culegere de eseuri, intitulată „Dreptul de a-mi cunoaște drepturile” în număr de 1000 de exemplare, care au fost ulterior distribuite gratuit în școlile din Moldova și prezentate câștigătorilor concursului.

C. Protecția și acordarea de asistență victimelor și persoanelor vulnerabile

49. Cu ajutorul programului ATG, Centrul Național de Prevenire a Abuzului asupra Copilului (CNPAC) a implementat proiectul „Prevenirea traficului de adolescenți prin reducerea violenței domestice”. Grație proiectului au fost oferite intervenții psiho-sociale de reducere a riscului de a fi traficat printre adolescenții vulnerabili. În cadrul proiectului s-a acordat asistență multidisciplinară pentru 4 adolescenți din grupul de risc; 106 tineri și 81 de adulți au fost informați despre riscurile traficului de persoane; și comunitatea națională de protecție a copilului, inclusiv instituții de stat responsabile pentru protecția copilului au fost sensibilizate referitor la fenomenul violenței domestice și conexiunile acestuia cu traficul de persoane. În cooperare cu membrii comunității, cu poliția, școala și instituțiile medicale, 44 de adolescenți, victime ale violenței domestice au fost consultați de specialiști și au beneficiat de servicii de reintegrare. 33 de adolescenți au fost supuși unor evaluări psiho-sociale de către CNPAC și pentru fiecare în parte au fost elaborate strategii de intervenție. Printre alte activități enumerăm și 4 ședințe de grup de susținere a semenilor, pentru adolescenți și șapte ateliere de instruire a 47 de părinți despre efectele violenței asupra copiilor și dezvoltarea psiho-socială a acestora. Psihologi ai ONG-urilor au participat, în calitate de experți, la 4 ședințe de judecată, reprezentând interesele copiilor. La cererea instituțiilor de protecție a copilului, specialiștii Centrului au condus două evaluări psihologice ale copiilor, victime ale violenței, și două interviuri cu caracter juridic cu copii victime ale abuzului sexual. În rezultat, pentru prima dată în Moldova, copiii au fost intervievați de către reprezentanții instanței judecătorești, într-un mediu sigur – în oficiul Centrului. Aceasta este o realizare semnificativă în materie de practică judiciară în Moldova. Printre principalele obstacole și lacune identificate în procesul implementării acestui proiect menționăm:

- legislația imperfectă, care permite abuzatorului să rămână în familie, iar copilul abuzat să fie izolat de familie, ceea ce are un impact negativ asupra reintegrării și reabilitării acestuia;
- legislația privind modalitatea în care reprezentanții justiției interviează copiii-victime și martorii, necesită să fie revizuită și îmbunătățită pentru a oferi o protecție mai mare copiilor; experții din sistemul de protecție a copilului și cel al sistemelor de

urmărire interpretează „violența” în mod diferit, ceea ce duce la lipsă de acțiune în situații de abuz, astfel copilul rămânând cu abuzatorul, iar intervenția este întârziată;

- • O problemă acută la momentul actual rămâne și faptul că centrele și serviciile pentru copiii în situații dificile (inclusiv cei abuzați, neglijăți, abandonați și vagabonzi) nu corespund cerințelor.

50. Cu suportul programului ATG al Misiunii, ONG-ul Centrul pentru Informare cu privire la Drepturile Copilului” a implementat proiectul ”Integrarea socială a copiilor abandonați de către părinții migranți”. În rezultatul realizării proiectului, administrațiile a 50 de școli și-au revizuit prioritățile la orele de dirigenție, astfel încât să satisfacă necesitățile și interesele acestor copii. În total 136 de profesori, directori de școală, diriginți și psihologi din 50 de școli din raioanele Călărași, Anenii Noi și Cimișlia au fost instruiți în cadrul proiectului și și-au perfecționat capacitățile:

- • a identifica necesitățile și interesele copiilor și de a elabora activități corespunzătoare pentru a satisface necesitățile acestora;
- • a promova drepturile copiilor și participarea acestora atât în cadrul școlii, cât și în afara ei, inclusiv în activități extra-curriculare pentru a reduce gradul de vulnerabilitate al copiilor;
- • a organiza activități cu copiii abandonați în vederea pregătirii lor pentru o viață independentă și pentru a-i face mai puțin vulnerabili față de riscurile sociale și cele legate de sănătate;
- • a oferi suport psihologic copiilor abandonați, precum și îngrijitorilor și părinților ce intenționează să plece peste hotare;
- • a implica serviciile sociale locale în prevenirea consecințelor negative ale migrației părinților și în susținerea copiilor abandonați.

51 de profesori din 15 școli din raionul Călărași și-au consolidat capacitățile de a oferi orientare profesională și consultație specializată. Cel puțin 3000 de copii de vârstă școlară au fost implicați în activitățile organizate de către profesori instruiți. A fost elaborat „*Ghidul pentru profesioniștii ce se ocupă cu copiii abandonați*” în număr de 1000 de exemplare și distribuit profesorilor și altor specialiști interesați. Au fost tipărite 15 mii de exemplare ale broșurii „*Copilul meu-singur acasă*” pentru părinți și îngrijitori, și alte 15 mii de exemplare ale cărții de buzunar „*Singur acasă*” pentru copiii abandonați, pentru a fi distribuite în 2008. 35 de spoturi radio au fost emise în perioada mai-noiembrie 2007 în cadrul celor mai populare programe la radioul național. Spoturile se refereau la situația copiilor abandonați de către părinții emigranți, la mijloacele de susținere a acestor copii și la activitățile din cadrul proiectelor. Talk-show-ul „*Bună seara*”, una dintre cele mai populare emisiuni ale televiziunii naționale, prezentată pe 26 octombrie a abordat problema copiilor abandonați de către părinții emigranți și a prezentat activitățile proiectului Centrului.

51. Cu suportul financiar al programului ATG, ONG-ul „La Strada” a implementat proiectul „Asistență directă pentru victimele traficului de ființe umane - adulți și minori”. Proiectul a susținut procesul de reintegrare a persoanelor traficate. În rezultatul proiectului în total 121 de beneficiari (47 de adulți, victime ale traficului, 15 minori victime și 59 de copii

ai victimelor) au primit pachete de servicii minime necesare și pachete individuale de prim ajutor. Pachetele conțineau: hrană, obiecte de toaletă, rechizite școlare pentru copii, truse medicale și bani în numerar pentru achitarea serviciilor publice. Grupul multidisciplinar (lucrători sociali, polițiști, avocați și, în caz de necesitate, alți specialiști) a făcut 12 vizite la domiciliu, la cererea beneficiarilor.

D. Prevenirea și Combaterea Violenței Domestice

52. În 2007, ONG-ul Refugiul Casa Mărioarei, situat în Chișinău, a implementat proiectul „Violența – Linie Fierbinte pentru Viața Noastră”. Proiectul a fost finanțat din fonduri extrabugetare alcătuite din sumele încasate de pe urma Balului de Caritate OSCE din 2006, și a fost supravegheat de Programul ATG al Misiunii. Prin organizarea unei linii telefonice fierbinți, proiectul a oferit consiliere psihologică imediată victimelor violenței domestice și altor categorii de femei aflate în stare de criză de pe urma abuzului. Pe parcursul a 6 luni de implementare a proiectului, Casa Mărioarei a înregistrat 784 de apeluri din partea victimelor abuzului, și anume 763 de apeluri din partea femeilor și 21 de apeluri din partea bărbaților. Majoritatea apelurilor au venit din regiuni urbane (79%). Aproape toate apelurile au venit de la persoane căsătorite sau care se aflau în concubinaj (97%). Persoanele care apelau pentru ajutor la linia fierbinte au relatat despre multiple forme de abuz: 98% dintre ele au raportat despre abuz psihologic; 63% s-au plâns de abuz fizic, 11% au denunțat cazuri de abuz sexual și 29% abuz economic. Linia fierbinte reprezintă unicul mijloc existent de a oferi consiliere psihologică imediată precum și suport victimelor violenței domestice, de referire a acestora la alte servicii necesare, și de colectare a unor date minime privind violența domestică. Casa Mărioarei este la moment singurul azil național pentru asistarea victimelor violenței domestice în Moldova

53. În 2007, Casa Mărioarei a implementat proiectul „Suport financiar pentru acces la asistență medicală pentru Victime/Agresori ai Violenței Domestice aflați în necesitate”, susținut de către Programul ATG al Misiunii. ONG-ul a oferit ajutor pentru acoperirea costului asistenței medicale de urgență și tratamentul a 14 familii (din Chișinău și alte localități), în care femeile au fost abuzate de parteneri. Șase femei au beneficiat de serviciul de detoxificare și alte 218, victime ale violenței domestice au fost ajutate să procure medicamente, pentru a eficientiza procesul reabilitării. Pentru a susține reintegrarea în familie a victimelor, 57 de agresori, de asemenea au primit asistență medicală și consultație din partea unui psiholog. Proiectul a avut drept scop să contribuie la procesul de reabilitare și reintegrare a femeilor, victime ale violenței domestice, facilitând accesul acestora, precum și cel al agresorilor, la asistență medicală de urgență.

54. Cu susținere financiară din partea Programului ATG al Misiunii, Centrul Internațional pentru Promovarea și Protecția Drepturilor Femeii „La Strada” a implementat Proiectul „Evaluarea Inițiativelor Naționale în Sfera Violenței Domestice”. Proiectul a vizat identificarea aspectelor violenței domestice care necesită intervenție imediată, precum și recomandarea unor activități de abordare a acestor necesități. Mai mult de 50 de specialiști (lucrători sociali și medicali, psihologi, polițiști, reprezentanți ai ONG-urilor prestatoare de servicii, ai organizațiilor internaționale și agențiilor de donatori) au fost rugați să evalueze proporțiile fenomenului violenței domestice; să identifice acțiunile întreprinse pentru a-l contracara,

dar și măsurile suplimentare necesare; și să analizeze cadrul legal și implementarea *de facto* a acestuia. La Strada a mai intervievat și victime ale violenței domestice pentru a identifica cum percep ele factorii ce cauzează violența domestică; măsura în care victimele se auto-identifică drept victime; gradul în care victimele apelează la ajutor; modalitățile de apelare; și profilurile de victimă/agresor. Rezultatele studiului vor fi prezentate într-un raport final la începutul lui 2008.

55. Cu suportul programului ATG al Misiunii, în 2007, Winrock International „Noile Perspective pentru Femei” a implementat proiectul “Destine și destinații”. Winrock a copiat toate episoadele acestui program pe un DVD, pe care îl distribuie posturilor de televiziune și radio, organizațiilor interesate și instituțiilor relevante. Din 2006, în parteneriat cu Centrul Independent de Jurnalism și OWH TV Studio, Winrock a difuzat 20 episoade televizate și 46 radiofonice, în care au fost abordate problemele migrației, violenței domestice, antreprenoriatului, reprezentând femeile într-o altă ipostază decât cea a plecării peste hotare pentru o muncă bine plătită.

56. Pentru al treilea an consecutiv, Programul ATG al Misiunii a susținut Winrock International „Noile Perspective pentru Femei” în implementarea campaniei „16 zile de combatere a violenței împotriva femeilor”. Tema campaniei din 2007 a fost „Să cerem implementarea, Să trecem peste obstacole: Să oprim violența contra femeii!”, atenția focalizându-se asupra înlăturării provocărilor și obstacolelor cu care se confruntă activiștii, rețelele și organizațiile care conlucrează pentru a pune capăt violenței împotriva femeii. Pe 26 noiembrie, Misiunea a găzduit o conferință de presă, lansând oficial campania. Reprezentanții Winrock International, Gender-Centru, OIM Moldova și UNFPA au subliniat în timpul conferinței de presă necesitatea conjugării eforturilor pentru a eradică violența contra femeii sub toate formele ei de manifestare și au cerut promulgarea legii despre prevenirea violenței în familie de către Președintele Republicii Moldova. În parteneriat cu Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Centrul Independent de Jurnalism, Centrul pentru Parteneriat și Dezvoltare, ONG-ul Gender-Centru, UNFPA, ABA/ROLI, Amnesty International, Corpul Păcii Moldova-Traficul de Ființe Umane (Moldova-TIP), Refugiul Casa Mărioarei și OWH Studio, Winrock și centrele regionale de suport au organizat și au condus un șir de manifestații, menite să sensibilizeze opinia publică, și anume: conferințe de presă, mese rotunde, emisiuni de televiziune și radio, campanii mass-media și manifestații de stradă pe întreg teritoriul Moldovei. Au mai fost organizate stagii de formare și ateliere pentru tineri și factori de decizie.

57. ONG-ul LOGOS din Bălți a implementat, cu suportul financiar al programului ATG al Misiunii, proiectul „Violența în familie - O încălcare a drepturilor omului”. Activitățile proiectului au fost organizate în cadrul Campaniei „16 zile de combatere a violenței împotriva femeilor” și au fost implementate în nordul Moldovei. Proiectul a promovat informații, elaborând și distribuind 2500 foi volante, 1000 calendare și 30 tricouri cu mesaje non-violență și a organizat dezbateri referitoare la prevenirea violenței împotriva femeii. Un spot audio a fost elaborat și emis de 180 de ori pe parcursul campaniei pe unda locală a postului de radio 103.5 FM. Echipa de implementare a participat la emisiuni radio și de televiziune, propunând inițiative în domeniul prevenirii violenței împotriva femeilor, în Bălți și în unele raioane din nordul republicii. LOGOS a prezentat 5 spectacole la tema violenței și a colectat semnături pentru susținerea adoptării legii despre prevenirea violenței în familie. Au mai

fost organizate vizite și manifestații de sensibilizare a opiniei publice în 5 raioane din nordul Moldovei: Florești, Drochia, Glodeni, Fălești și Telenești.

E. Promovarea egalității în bază de gen și a drepturilor femeii

58. Programul ATG al Misiunii a oferit suport financiar Forului Organizațiilor Femeilor din Moldova pentru implementarea Proiectului „GLOW (Girls Leading Our World) Școala de vară 2007”. ONG-ul a pregătit și a organizat școala de vară, în cooperare cu voluntarii Corpului Păcii. Programul a oferit unui număr de 89 de fete vorbitoare de limbă română și rusă cu vârstă cuprinsă între 14-17 ani, din toată republica, oportunitatea de a petrece o lună la o tabără de vară cu caracter educativ, pentru a-și dezvolta abilități de lider. Participanții proveneau din familii social vulnerabile, fete care locuiau în orfeline, școli internat și comunități rurale mici. Ședințele interactive au prezentat informații despre comunicare și liderism, trafic de persoane, violență domestică, probleme de sănătate și au oferit fetelor cunoștințe teoretice, precum și abilități practice.

59. ONG-ul „Gender-Centru” a primit suport financiar din partea programului ATG al Misiunii pentru implementarea proiectului „Rolul ONG-urilor în Implementarea Legii privind Egalitatea Gender în Moldova”. Proiectul a monitorizat implementarea legii privind asigurarea oportunităților egale pentru bărbați și femei și a Planului Național „Promovarea Egalității Gender în Societate în perioada 2006-2009”, adoptat de către Parlament în 2006. 6 experți naționali și 3 consultanți au participat la monitorizare în perioada martie-mai 2007. Experții au analizat acte legislative, date statistice și rapoarte ministeriale. Ei au intervievat 259 de reprezentanți ai instituțiilor de stat și ai societății civile despre implementarea legii și a planului de acțiune în următoarele sfere: socio-economică, juridică, politică, educațională, a sănătății și a protecției sociale, precum și în cadrul mijloacelor mass-media, mecanismelor instituționale, societății civile și pieții muncii. Constatările au fost analizate, iar după consultarea societății civile și a instituțiilor de stat a urmat prezentarea lor oficială, în cadrul unei conferințe de presă organizată la sediul Misiunii OSCE în Moldova.

60. ONG-ul „National Women’s Studies” și Centrul Informațional „Parteneriat pentru dezvoltare” au început în septembrie 2006 un proiect pe durata de 1 an, intitulat „Sporirea Culturii Juridice a Populației”. Susținut financiar prin contribuții extrabugetare din partea Delegației Franceze de pe lângă OSCE, promovat și supravegheat de către programul ATG al Misiunii, acest proiect a vizat creșterea culturii juridice în rândul populației. În perioada septembrie 2006 - august 2007 Centrul a publicat 1000 de exemplare ale broșurii „*Ghid Juridic Orientativ*”. Publicația prezintă mijloace și modele de instrumente juridice (spre exemplu: petiții, cereri) la care ar putea recurge cititorii pentru a-și apăra drepturile. Ghidul este alcătuit din 5 capitole care prezintă: i) sistemul de drepturi și legislația Republicii Moldova; ii) garanțiile generale și speciale în exersarea drepturilor și libertăților; iii) drepturile și libertățile fundamentale; iv) drepturile și familia; v) obligațiile fundamentale. Publicația a fost distribuită beneficiarilor, în special femeilor din regiunile rurale și urbane, autorităților locale și activiștilor din sfera drepturilor omului din întreaga republică. Echipa de implementare a găzduit următoarele 16 ședințe, în cadrul cărora ONG-urile și reprezentanți ai comunității au discutat despre obstacolele cu care se confruntă în sfera drepturile omului și s-au familiarizat cu „*Ghidul Juridic Orientativ*”. În rezultatul acestui proiect, beneficiarii și-

au lărgit cunoștințele despre drepturile sociale, economice și culturale, stipulate în legislația națională și internațională; comunitățile-țintă au fost încurajate să implementeze politici privind protecția drepturilor femeii și a copilului. S-a observat o creștere a ratei de participare a femeii la nivel de comunitate în comunitățile-țintă.

61. De asemenea, în 2007, Centrul „Parteneriat pentru dezvoltare” (CPD) a implementat proiectul „Spune NU Hărțuirii Sexuale” cu suport financiar din partea programului ATG al Misiunii. În cadrul proiectului a fost elaborat un chestionar privind analiza hărțuirii sexuale în Republica Moldova printre femei-funcționari și studenți, în colaborare cu un grup de experți naționali și internaționali în materie de gen. Compania IMAS Marketing and Polls a fost selectată de către CPD pentru a conduce un sondaj de opinie la nivel național printre femei, privind hărțuirea sexuală. Din 1139 de respondente, 816 au constituit femei angajate în câmpul muncii cu vârsta cuprinsă între 18-50 de ani și 323 de studenți de 18-30 de ani. Rezultatele sondajului au fost colectate și publicate într-un raport, prezentat la 30 noiembrie în cadrul unei conferințe de presă, la care au participat ONG-uri, mass-media și organizații internaționale. Printre constatările cercetării menționăm:

- • mai mult de jumătate dintre respondente consideră că cele mai importante condiții pentru atingerea succesului sunt familia și sănătatea;
- • un sfert din respondente cred că bărbatul trebuie să conducă în familie;
- • cele mai frecvente cazuri de inegalitate gender, în opinia respondentelor, sunt tendința bărbaților de a domina funcțiile de conducere și nivelul ridicat al corupției în sfera politică și cea a businessului;
- • doar câteva participante la studiu au fost în stare să enumere organizații și instituții la care s-ar putea adresa pentru ajutor atunci când se confruntă cu discriminarea;
- • mai mult de 8 din 10 femei împărtășesc părerea că hărțuirea sexuală are un efect foarte negativ asupra rezultatelor profesionale sau academice, asupra relațiilor cu colegii de lucru sau studii, soți sau parteneri, sau asupra personalității;
- • femeile angajate devin mai des victime ale hărțuirii sexuale, în comparație cu studențele.

Acest proiect a constituit o parte componentă a unui proiect mai larg, intitulat „Dezvoltarea resurselor pentru împuternicirea echitabilă a femeilor și a bărbaților în vederea sporirii egalității de gen în Republica Moldova”.

E. Prevenirea Discriminării

62. Programul Misiunii ATG a oferit suport financiar Asociației Tinerilor Formatori din Moldova pentru implementarea în perioada iunie-decembrie 2007 a proiectului „Tinerii Contra Discriminării”. Proiectul a avut drept scop combaterea tuturor formelor de discriminare printre adolescenți și tineri, oferindu-le oportunitatea de a-și cultiva deprinderi de viață, atitudini responsabile, toleranță și comportament sigur prin metoda teatrului social, metodă creativă și inovatoare. Au fost organizate 17 spectacole în 17 localități ale Moldovei, la care 4261 de adolescenți și 203 adulți au fost rugați să se pronunțe pe tema discriminării și consecințelor acesteia. Publicul a avut oportunitatea de a urca pe scenă și de a prezenta

soluții sau mijloace alternative pentru a lupta contra discriminării și pentru a proteja drepturile persoanelor.

VII. PROGRAMUL DE MONITORIZARE A PROCESELOR DE JUDECATĂ

63. În 2007 Misiunea OSCE și Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR) au continuat implementarea Programului de Monitorizare a Proceselor de Judecată. A fost semnat un memorandum cu Consiliul Superior al Magistraturii și Procurorul General în vederea implementării programului pentru un al doilea an consecutiv. Programul analizează *de facto* respectarea în cadrul sistemului judiciar din Moldova a standardelor naționale și internaționale cu privire la un proces echitabil, având scopul de a atrage atenția autorităților naționale la sferele care au nevoie de îmbunătățiri, și de a încuraja și asista autoritățile naționale în intensificarea protecției drepturilor omului și consolidarea supremației legii. În perioada octombrie-decembrie 2007, spectrul de activități al programului a fost extins, incluzând monitorizarea ședințelor de judecată în trei raioane din sud-estul Moldovei (Căușeni, Ștefan Vodă și Anenii Noi, inclusiv Curtea de Apel din Tighina/Bender, situată în Varnița). În 2007 responsabilii de monitorizare au asistat la 2735 de ședințe de judecată, dintre care 138 în sudul republicii. Astfel circa 4046 de cazuri au fost monitorizate de la lansarea programului în 2006 până la finele anului 2007. Observatorii au continuat să-și concentreze activitatea asupra cazurilor de trafic de persoane, violență domestică, traficul de arme, infracțiuni contra justiției, corupției și altor infracțiuni comise de oficiali publici.

64. În urma consultării Consiliului Superior al Magistraturii, au fost publicate rezultatele analizei programului de monitorizare a proceselor de judecată, intitulat „Concluzii preliminare privind experiența participării la procesele judiciare în Moldova” în limbile moldovenească/română și engleză la 6 luni de implementare (aprilie-septembrie 2006). La 19 aprilie 2007, în parteneriat cu Consiliul, Misiunea a organizat prezentarea publică a raportului în incinta Curții Supreme de Justiție.

VII. CONCLUZII

65. Prin activitățile sale din 2007, Programul ATG a contribuit la realizarea mandatului Misiunii, la implementarea Planului OSCE de Combatere a Traficului de Ființe Umane și a Planului de Acțiuni al OSCE de Promovare a Egalității Gender, precum și a Deciziei OSCE de Prevenire și Combatere a Violenței împotriva Femeilor. Obiectivele și activitățile Programului ATG pentru anul 2008 se vor baza pe realizările anterioare și vor contribui la respectarea drepturilor omului și la crearea unui mediu sigur și inofensiv pentru persoanele vulnerabile din Moldova.

Judith Hale
Manager de Programe
Programul Antitrafic și Gender
Misiunea OSCE în Moldova
Chișinău, Republica Moldova